
Teatro Comunale di Bologna
Messa Solenne
Orchestra e coro del
Teatro Comunale di Bologna

Sovrintendente

Carlo Fontana

Direttore Artistico

Gianni Tangucci

Direttore Principale

Riccardo Chailly

Direttore della programmazione artistica

Luigi Ferrari

PHILIPS



plaats De Nieuwe Kerk

datum 27, 29 juni

tijd 20.30 uur

Teatro Comunale di Bologna

Messa Solenne

per soli, coro e orchestra

Muziek van Giaochino Rossini

Riccardo Chailly, dirigent

Fulvio Angius, koördirigent

Susan Dunn, sopraan

Margarita Zimmermann, mezzo-sopraan

Chris Merritt, tenor

Helmut Berger-Tuna, bas

Kyrie: Andante maestoso. Soli e coro

Gloria Laudamus: Andante maestoso. Soli e coro

Gratias: Andante grazioso. Terzetto

Domine Deus: Allegro giusto. Solo per tenore

Qui tollis: Andantino mosso. Duetto soprano contralto

Quoniam: Allegro moderato. Solo per basso

Cum Sancto Spiritu: Allegro maestoso. Soli e coro

Credo: Allegro cristiano. Soli e coro

Crucifixus: Andantino sostenuto. Soprano solo

Et resurrexit: Allegro. Soli e coro

Preludio religioso. Offertorio: Andante maestoso

Sanctus: Andantino mosso. Soli e coro

O salutaris: Andantino sostenuto. Soprano solo

Agnus Dei: Andante sostenuto. Contralto e coro

*Mede mogelijk gemaakt door
il Ministero del Turismo
e dello Spettacolo te Rome*

Messa Solenne

■ In 1863, na een mentale inzinking, schreef Rossini in twee maanden tijd *La petite Messe Solennelle*. Deze 'petite messe', volgens Rossini 'de laatste zonde van mijn oude dag', was bedoeld voor een klein vocaal-instrumentaal ensemble: een 8-stemmig koor en 4 solisten, twee piano's en een harmonium. De eerste uitvoering vond plaats op 14 maart 1863 in besloten kring. Met tegenzin herschreef Rossini in 1867 deze petite messe tot een symfonische mis; hij was geen voorstander van symfonische sacrale muziek zoals die, na Beethoven door onder andere Berlioz en Liszt werd gepropageerd. Het resultaat was een mis waarin de liturgische vorm bijna geheel is verdwenen.

Rossini's benadering van de sacrale muziek had eerder, in 1842 toen hij zijn *Stabat Mater* voltooide, heftige reacties uitgelokt. Richard Wagner gilte bijvoorbeeld moord en brand om dit 'schandalige werk, deze ontheiliging van de sacrale muziek, te modern, sentimenteel en puur amusement'.

Het is echter juist Rossini's persoonlijke en natuurlijke benadering van het sacrale die de *Messa Solenne* tot een ongekend en oorspronkelijk meesterwerk hebben gemaakt, waarin niet alleen de echo's van Palestrina en Bach doorklinken, maar waarin de muzikale opbouw vooruit wordt gelopen op latere componisten als Stravinsky en Franck.

De 'Messa Solenne' werd vorig jaar december in Bologna uitgevoerd ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de bomaanslag in Bologna een aantal jaar geleden.



Susan Dunn

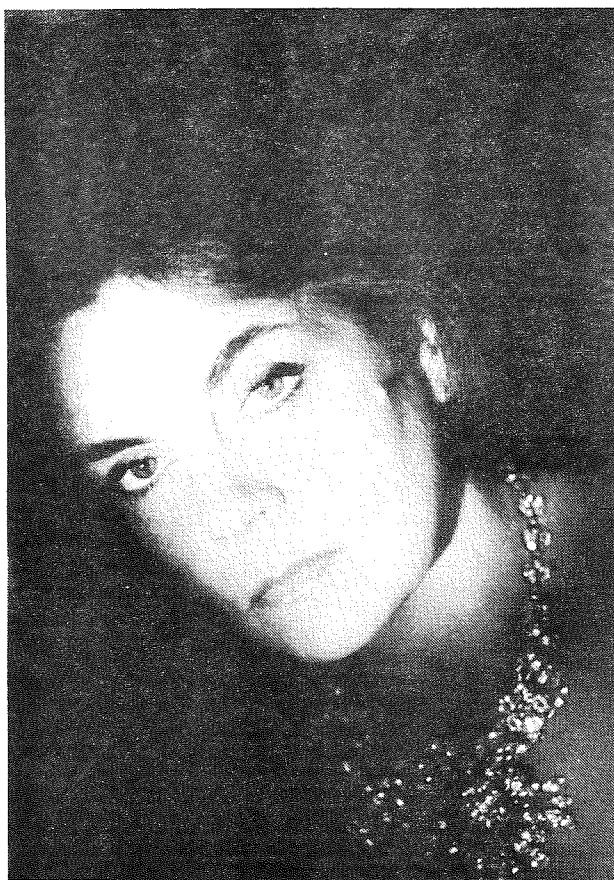
Susan Dunn

■ Susan Dunn, geboren in Arkansas, won in 1983 de belangrijkste Amerikaanse concoursen: The Richard Tuckner Award, Chicago's WGN-Illinois Opera Competition en de Dallas Morning News G.B. Dealy Award.

Zij zong in *Aida*, *I due Foscari*, *Un ballo in Maschera* en *Il Trovatore*. Als vertolkster van sacrale muziek, zong zij onder meer in het *Requiem* van Verdi, de *Messa Solennis* van Beethoven, de *Mattheus Passion* van Bach, het *Deutsches Requiem* van Brahms, de *Messiah* van Händel, het *Requiem* van Mozart en het *Te Deum* van Brückner.

Zij zong bij de Milwaukee Symphony, het Minnesota Orchestra en het Opera Orchestra van New York. Susan Dunn debuteerde in 1983 in New York in de Carnegie Hall met het *Requiem* van Verdi.

Vorig jaar zong Susan Dunn tijdens het Holland Festival, met groot succes, in het Verdi-programma in de RAI onder Riccardo Chailly.



Margarita Zimmermann

Margarita Zimmermann

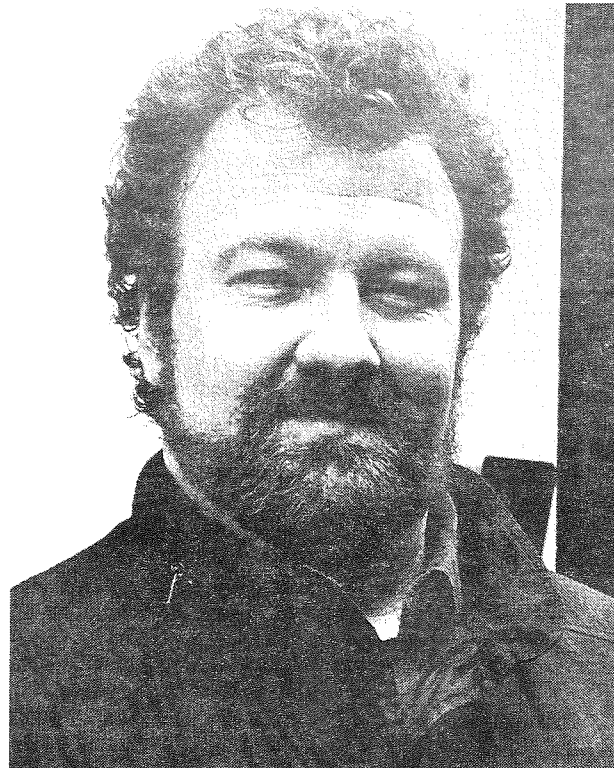
■ Margarita Zimmermann voltooide haar muzikale opleiding aan het conservatorium van haar geboorteplaats, Buenos Aires. Gelijktijdig volgde zij cursussen klassieke dans, en zang.

In oktober 1979 debuteerde zij in Europa met *Mignon* in Wenen, vervolgens zong zij in Salzburg in *Ballo in Maschera* en *Carmen*, in Lyon in *Idomeneo*, *Oedipus Rex*, *Zauberflöte*, *Clemenza di Tito* en in Parijs in *Carmen*.

In de Verenigde Staten zong zij in Miami in *Samson en Delila* en in Philadelphia in *Werther*.

In Italië debuteerde zij in 1980 tijdens een concert in het Teatro La Fenice in Venetië, waar zij het jaar daarop terugkeerde in Mozarts *Idomeneo*. Vervolgens zong Margarita Zimmermann bij de belangrijkste Italiaanse theaters.

Verder zong zij in *Medea*, *Le Damnation de Faust* en *Il Ritorno di Ulisse* bij het Teatro Comunale van Florence, de *Wesendonk Lieder* in het Teatro Comunale van Genua, *Don Quichotte* in het Teatro Comunale van Bologna, gaf zij concerten in diverse Europese landen en maakte grammofoonopnamen.



Chris Merritt

Chris Merritt

■ Chris Merritt werd geboren in Oklahoma City, waar hij zijn muzikale opleiding kreeg aan de Universiteit van deze stad.

Hij zong bij de opera van Santa Fe. In de herfst van 1981 maakte hij zijn debuut aan de New York City Opera met de rol van Arturi in *I Puritani*.

Hij was solist bij de Wiener Filharmoniker en het orkest van het Mozarteum van Salzburg. In 1983 maakte hij zijn debuut bij de Parijse opera in *Mosé in Egitto* van Rossini.

In de daaropvolgende seizoenen zong hij bij de Hamburgische Staatsoper en de Royal Opera House, Covent Garden in Londen. Na zijn terugkeer in de Verenigde Staten trad hij op met het orkest van de New York Opera in Carnegie Hall en The Academy of Music in Philadelphia, ter gelegenheid van de eerste Amerikaanse uitvoering van *Ivan Susanin* van Glinka. Merritt maakte talloze televisie- en radio-opnamen in de Verenigde Staten, voor Radio France en de Oostenrijkse radio.

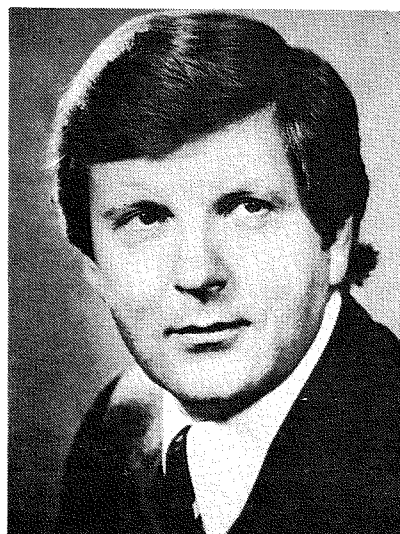
Helmut Berger-Tuna

■ Helmut Berger-Tuna, geboren in Wenen in 1942, voltooide zijn studie aan de Musikhochschule van zijn geboorteplaats.

Hij was geruime tijd verbonden aan het Theater van Linz en Graz en is vanaf 1977 vaste medewerker van de opera van Stoccarda. Hij trad op onder grote dirigenten als Solti, Janowski, Abbado, Gielen en vele anderen en maakte talloze plaatopnamen.

Hij zong bij de grote operahuizen van Hamburg, Berlijn, Monaco, Parijs, Milaan, Venetië, Londen, Wenen, Salzburg en Frankfurt.

Tot zijn repertoire behoren Ochs auf Lerchenaus (*Rosenkavalier*), Leporello (*Don Giovanni*), Osmin (*Entführung aus dem Serail*) en Rocco (*Fidelio*).



Helmut Berger-Tuna

Ricardo Chailly

■ Ricardo Chailly is sinds 1986/1987 'direttore musicale' van het Teatro Comunale di Bologna. Chailly werd in 1953 in Milaan geboren. Zijn eerste opleiding kreeg hij van zijn vader, de componist Luciano Chailly; vervolgens studeerde hij compositie aan het Giuseppe Verdi-conservatorium in Milaan bij Bettinelli. Zijn directieopleiding genoot hij aan het conservatorium van Perugia bij Piero Guarnini en later bij Franco Caracciolo en Franco Ferrara.

Van 1972-1974 was hij assistent-dirigent aan het Scala-theater in Milaan.

In 1974 volgde zijn debuut buiten Italiaanse grenzen met voorstellingen van *Madama Butterfly* bij de Chicago Lyric Opera, waar hij sindsdien ook *Rigoletto*, *Cavalleria rusticana* en *I pagliacci* heeft gedirigeerd. San Francisco engageerde hem voor uitvoeringen van *Turandot*. Zijn debuut aan het Scala-theater maakte hij in 1978 met een nieuwe productie van Verdi's *I masnadieri*. In 1982 volgde een succesvol debuut aan de Metropolitan Opera in New York met *Hoffmanns vertellingen* (met o.a. Plácido Domingo).

In 1984 leidde hij bij de Opera van Genève *Un ballo in Maschera* met o.a. Luciano Pavarotti en in Salzburg ter opening van het festival Verdi's *Macbeth*.

Als orkest-dirigent trad hij o.a. op met het Cleveland Orchestra, de Berliner Philharmoniker, het Orchestre de Paris, het London Philharmonic Orchestra, het London Symphonic Orchestra en het Royal Philharmonic Orchestra.

In 1982 werd hij benoemd tot Principal guest conductor van het London Philharmonic Orchestra.

Met ingang van het seizoen 1982/1983 werd hij benoemd tot chef-dirigent van het Radio-Symphonie-Orchester Berlin. Met ingang van het seizoen 1988/1989 zal Chailly het chef-dirigentschap van het Concertgebouw-orkest op zich nemen.



Ricardo Chailly

Fulvio Angius

■ Fulvio Angius (1936 Livorno) studeerde piano, compositie en directie (Damerini, Abbado, Zecchi en Barbirolli). Hij dirigeerde concerten in Italië en bij de belangrijkste Europese radiostations. Hij is dirigent van het koor van het Teatro Comunale van Bologna en sinds 1973 van het koor van de RAI in Turijn. Hij werkte mee aan de première van Berio's *La Vera Storia* in de Scala van Milaan.

Hij is verbonden als docent aan het Conservatorium F. Morlacchi in Perugia en G. Verdi in Turijn. Fulvio Angius is tevens actief als componist, en heeft een biografie van Beethoven gepubliceerd. Hij verzorgde onder meer transcripties van polyfonische muziek uit de zestiende en zeventiende eeuw.

Sinds september 1982 is hij dirigent van het koor van het Teatro Comunale di Bologna.



Fulvio Angius

Coro del Teatro Comunale di Bologna

Eerste Tenor

Roberto Argazzi
Enzo Avanzo
Oliviero Avoni
Antonio Barile
Guido Bignotti
Antonio Ceccarelli
Mario Codeluppi
Paolo Fardin
Rino Malaguti
Eduardo Martone
Biagio Mori
Salvatore Sanna
Nino Sacchi
Gian Piero Venturoli
Zelio Zotti

Tweede Tenor

Maurizio Cei
Giovanni Collina
Giorgio Dal Fiume
Bruno De Franceschi
Luigi Scanu
Franco Tinelli
Luca Visani

Bariton

Ugo Avoni
Germano Gandolfi
Lanfranco Leoni
Mauro Marchetto
Vanes Marzelli
Gino Morelli
Raoul Ostorero
Roberto Zaccchini

Bas

Giovanni Arbola
Ettore Carletti
Remo Gasparini
Rino Mazza
Franco Montorsi
Ugo Pizzoli
Francesco Sgroi
Alessandro Tabarroni
Tazio Turtura
Michele Bianchini

Sopraan

Giavanna Baraccani
Gianna Biagi
Marisa Bombarda
Felicia Bongiovanni
Lidia Bordina
Raffaella Casalini
Elda Cervo
Antonietta Coppola
Primarosa Farina
Laura Giogoli
Marie Hercova
Marilena Laurenza
Fiorella Pinetti
Gabriella Polmonari
Bruna Rimondini
Celestina Testavede
Liliana Trebbi
Michelina Ventrella
Raffaella Ventura
Nadia Vignaga

Mezzosopraan

Mirella Cattuzzato
Giovanna Moruzzi
Luana Pellegrinieschi
Mauretta Vignudelli
Agata Viscusi
Amalia Zini
Grazia Paoletta

Alt

Orietta Ferri
Vania Madella
Emanuela Manucci
Carolina Mattioli
Amneris Penazzi
Paola Ruii
Anna Traverso
Caterina Fantuz
Anna Kutil

Orchestra del Teatro Comunale di Bologna

Eerste viool

Giovanni Adama
Enzo Porta
Willem Blokbergen
Emanuele Benfenati
Igino Bernardini
Giuseppi Bertoni
William Bignami
Alberto Cavalcoti
Giovanni Ceccarelli
Luigi Chierici
Mario Roberto De Leon
Pino Lombardo
Anchise Melloni
Enzo Paolizzi
Gilberto Pironi
Giuliano Poli
Giuseppe Sarcuni
Marina Vicenzi
Bruno Zanella

Tweede viool

* Giovanni Colo
* Fernando Zampieri
Ermanno Barbieri
Vittorio Barbieri
Giorgio Bianchi
Emanuela Campara
Stefano Coratti
Maruo Drago
Fabiana Fabiano
Leonardo Finotti
Liuba Fontana
Marek Gryglewski
Fulvio Macciardi
Franco Parisini

Altviool

*Stefano Cristiani
* Angelo Bartoletti
Giuliano Alessandri
Franco Borgatti
Sabrins Briscik
Giancarlo Ferri
Ubaldo Guidastrì
Danuta Herod
Gianluca Littera
Marca Mantovani
Luigi Matesic
Giuseppe Skofic
Veselina Sypulska

Violoncello

*Franca Bruni
*Italo Rizzi
* Marco Boni
Enrico Baldotto
Umberto Ballanti
Johanna Baltrusaitis
Giorgio Cristani
Mario Finotti
Pierluigi Gbetti
Massimo Godoli
Eder Guardigli
Ingrid Zingerle

Contrabas

*Artemio Versari
*Sergio Grazzini
Aldo Donà
Giuseppe Federici
Adriano Masari
Alberto Mazzini
Dario Ravetti
Paolo Taddia

Fluit

* Luciano Ravagnani
* Ivano Melato
Fernando Boschetti
Sergio Ruscitti
Giacomo Selva

Hobo

*Gino Siviero
*Guido Toschi
Claudio Bovi
Giuliano Giuliani
Roberto Valeriani

Klarinet

* Giovanni Tedesci
* Massimo Trevisi
* Agostino Vicini
Ercole Fanfoni
Enrico Quarenghi

Fagot

* Libero Para
* Paolo Bighingnoli
Ivano Coratti
Vittorio Gavioli
Euro Minghetti

Hoorn

* Luigi Girati
* Augusto Sgatti
Enzo Adalberti
Carlo Maria Babini
Glauro Boni
Mario Gessi
Orlando Pulin

Trompet

*Alberto Mantovani
* Valerio Beltrami
* Gabriele Buffi
Roberto Drago
Germano Giusti
Mario Placci
Gianni Sguazzardo
Luciano Vareschi

Trombone

* Pietro Uccelli
* Ennio Guidetti
* Eugenio Fantuzzi
Giovanni Marangoni
Danilo Pederini

Tuba

* Piero Alessandri
*Rino Ferri

Pauken

* Bruno Vicenzi
* Romeo Zanella

Harp

* Anna Maria Restani
* Liliana Frasnedi

Slagwerk

Giampaolo Salbego
Domenico Servucci
Giovanni Zagonari

Piano

* Sergio Manfredini
* Prime parti